

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
مركز دراسات الشرق الأوسط
Center for Middle Eastern Studies

ANALİZ 339
HAZİRAN 2026

IRAK'TA MİLİS GRUPLARIN SİLAHSIZLANMASI: ETKENLER, AYRIŞMALAR VE HİBRİTLEŞME

FEYZULLAH TUNA AYGÜN | SERCAN ÇALIŞKAN

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2026

Bu çalışmaya ait içeriğın telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

1. Basım, Haziran 2026 Ankara

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Sertifika No. : 41963

Adres : Kızılırmak Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Cad. Protokol Plaza
Bina No:39-A / KAT 9 No: 46 Çankaya / Ankara

Telefon : +90 850 888 15 20

Eposta : info@orsam.org.tr

Fotoęraflar : Anadolu Ajansı.

Baskı: Sultan Köse - Poyraz Ofset
İvedik OSB 1534. Cad. No:9 Yenimahalle/Ankara

Telefon: 0312 384 19 42

Sertifika No.: 49893

“Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğın 5'inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir”

IRAK'TA MİLİS GRUPLARIN SİLAHSIZLANMASI: ETKENLER, AYRIŞMALAR VE HİBRİTLEŞME

Yazarlar Hakkında

■ Feyzullah Tuna Aygün

Bahçeşehir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2015 yılında mezun olmuştur. Lisans eğitimi sırasında Syracuse Üniversitesi ile Bahçeşehir Üniversitesi arasındaki iş birliği programında Ortadoğu ve demokratikleşme konularında çalışmalara katılmıştır. Ayrıca Erasmus Değişim Programı kapsamında Polonya'daki Nicolaus Copernicus Üniversitesinde Polonya tarihi, çağdaş Rusya politikaları ve Orta Avrupa'nın Ortadoğu'ya bakış açısı üzerine dersler almıştır. Hacettepe Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Enstitüsü ve Türkiye Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsünde de yüksek lisans düzeyinde dersler almıştır. 2016 yılında Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) bünyesinde çalışmaya başlayan Aygün, burada önce Irak Çalışmaları Araştırma Asistanı, ardından da Irak Çalışmaları Uzmanı olarak görev yapmıştır. Uzmanlık alanı Irak siyaseti, güvenliği ve toplumdur. Görev süresi boyunca Bağdat, Kerkük, Erbil, Necef, Kerbela ve Musul gibi Irak'ın farklı bölgelerinde saha çalışmaları yapmıştır. Ayrıca Ürdün'deki Türkmen toplumu üzerine de incelemelerde bulunmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı adına 2018 ve 2021 Irak Parlamento Seçimlerinde ve 2023 Irak Vilayet Meclisi Seçimlerinde uluslararası gözlemci olarak görev yapmıştır. ORSAM, Washington Institute, Rudaw ve benzeri platformlarda çok sayıda makale, analiz ve rapor yayımlamıştır. Yazıları Irak siyaseti, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY), Türkmenler ve bölgesel güvenlik konularına odaklanmaktadır. Ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlenen birçok konferans, sempozyum ve çalıştayda konuşmacı ve katılımcı olarak yer almıştır.

■ Dr. Sercan Çalışkan

Dr. Sercan Çalışkan 2017 yılında İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümünden mezun olmuştur. Aynı yıl Milli Savunma Üniversitesi Alparslan Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Tezli Yüksek Lisans Programında eğitimine devam etmiştir. "Sosyal Medya Üzerinden Algı Savaşları: Zeytin Dalı Harekâtı" başlıklı teziyle yüksek lisansını tamamlamıştır. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik Doktora Programını 2025 yılında tamamlamıştır. Doktora çalışması, 2003 sonrası Irak'taki güvenlik bürokrasisinin inşası, dönüşümü ve sınamaları üzerine odaklanmaktadır. 2019 yılından bu yana Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) bünyesinde Irak Çalışmaları Koordinatörlüğünde araştırmacı olarak görev yapan Dr. Çalışkan, Bağdat, Musul, Kerkük, Erbil ve Necef gibi Irak'ın birçok vilayetinde saha araştırmaları gerçekleştirmiştir. 2021 Irak Parlamento Seçimleri, 2023 Irak Vilayet Meclisi Seçimleri ve 2025 Irak Parlamento Seçimlerinde Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı adına uluslararası gözlemci olarak görev almıştır. Uzmanlık alanları; Irak'taki güvenlik sorunları ve bu sorunların bölgesel etkileri ile etnik ve mezhebi yapının toplumsal ve siyasal yansımalarını kapsamaktadır. Görüş ve analizleri ORSAM başta olmak üzere Anadolu Ajansı, The Diplomat ve Washington Institute gibi çeşitli ulusal ve uluslararası platformlarda yayımlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

- 3** GİRİŞ
- 5** SİLAHSIZLANMA KARARININ ANLAMI
- 9** ABD'NİN MİLİS GRUPLARA YÖNELİK BASKISI VE HÜKÜMET PROGRAMI
- 13** DİNÎ MERCİ, İÇ MEŞRUIYET VE Şİİ SİYASİ DENGELERİ
- 17** ENTEGRASYON VE HİBRİTLEŞMENİN DEVAM ETMESİ
- 21** SONUÇ

GİRİŞ

Asaib Ehl el-Hak, Saraya es-Selam ve Ketaib İmam Ali'nin Haşdi Şabi'den ayrılarak silahlarını devlete teslim etmeye hazır olduklarını açıklamaları, Irak güvenlik siyaseti açısından DEAŞ sonrası dönemin en dikkat çekici gelişmelerinden birisi olmuştur. DEAŞ'ın 2014'te Musul'u ele geçirmesinin ardından kurulan ve zamanla yaklaşık 200 bin silahlı elemana ve dev bir bütçeye sahip bir yapıya dönüşen Haşdi Şabi, bir güvenlik gücü olmanın ötesinde Irak'taki Şii siyasi düzenin temel unsurlarından biri hâline gelmiştir. Bu nedenle söz konusu karar, üç grubun kurumsal tercihinin ötesinde devlet ile

silahlı aktörler arasındaki ilişkinin yeniden tanımlanmasına işaret etmektedir.

Kararın açıklanış biçimi de içeriği kadar önemlidir. Grupların süreci "ülkenin çıkarları" ve "dinî mercinin yönlendirmesi" çerçevesinde gerekçelendirmesi, silahsızlanmanın dış baskılar sonucu alınmış bir karar yerine Irak'ın iç siyasi ve dinî meşruiyet mekanizmaları içinde şekillenen bir adım olarak sunulmak istendiğini göstermektedir. Özellikle Necef merkezli dinî mercinin Irak siyasetindeki etkisi düşünüldüğünde bu vurgu, sosyal desteğinin korunması açısından kritik bir işlev görmektedir.

Bununla birlikte kararın siyasi bağlamı ile güvenlik alanına yansımalarını değerlendirebilmek için Irak'taki güvenlik yapısının niteliğine bakılması gerekmektedir. Irak'ta 2003 sonrası dönemde devlet kurumları ile silahlı gruplar arasındaki sınırlar giderek bulanıklaşmıştır. Haşdi Şabi, 2016 yılında çıkarılan yasa ile resmî güvenlik kurumlarının bir parçası hâline getirilmiş olsa da bünyesindeki birçok grup kendi komuta ağlarını, siyasi bağlantılarını ve ekonomik kaynaklarını korumayı sürdürmüştür. Bu nedenle bugün gündeme gelen silahların teslimi meselesi, askerî bir düzenlemenin ötesinde devlet otoritesinin kapsamına ilişkin daha geniş bir tartışmanın parçasıdır.

Bu noktada temel soru, Irak gerçekten silahlı grupların tasfiyesine mi yöneliyor, yoksa bu gruplar devlet içinde yeni bir konuma mı taşınıyor şeklinde ortaya çıkmaktadır. Eğer süreç bağımsız silahlı kapasitenin sona erdirilmesi, komuta zincirinin merkezileştirilmesi ve güvenlik kararlarının tamamen devlet kurumlarına bırakılmasıyla sonuçlanırsa bu durum, Irak'ın devlet kapasitesinin güçlenmesi anlamına gelmektedir. Buna karşılık silahların hukuken devlete devredildiği ancak kendi emir-komuta zincirleri ile siyasi ve örgütsel et-

kilerini koruduğu bir model ortaya çıkarsa bu daha çok milis grupların farklı maskeler altında faaliyet göstermesi olarak değerlendirilecektir. Dolayısıyla söz konusu kararın önemi, açıklamanın kendisinden çok uygulamanın nasıl şekilleneceğinde yatmaktadır. Irak'ın uzun yıllardır çözmeye çalıştığı "silahların devlet tekelinde toplanması" meselesi açısından bu gelişme önemli bir eşik oluşturmakla birlikte sürecin nihai sonucunu belirleyecek unsur, silahlı grupların devletle kuracağı yeni ilişkinin niteliği olacaktır.

Bu çalışma, milis grupların silahsızlanma ve entegrasyon sürecini Irak'taki iç siyasi dengeler, ABD'nin Bağdat üzerindeki etkisi ve Şii meşruiyet alanındaki dönüşüm bağlamında değerlendirmektedir. İlk olarak silahsızlanma kararının ortaya çıkış koşulları ve Haşdi Şabi içerisindeki yansımaları ele alınmaktadır. Bunun ardından ABD'nin milis gruplara yönelik baskısı ile Ali ez-Zeydi hükümetinin güvenlik vizyonu incelenmektedir. Bununla birlikte Nəcəf merkezli dinî mercinin rolü ve Şii siyasi aktörler arasındaki rekabet analiz edilmektedir. Son olarak ise milis grupların silahsızlanma ve yeni kurumsal konumu itibarıyla milis grupların hibritleşmesi irdelenmektedir.

SİLAHSIZLANMA KARARININ ANLAMI

Irak Başbakanı Zeydi, Başkomutan olarak Ulusal Güvenlik Toplantısına başkanlık yapmaktadır.

Irak'ta Haşdi Şabi'nin içerisinde yer alan milis grupların silahlarını teslim etme süreci ile devletin farklı kurumlarına entegrasyonu konusunda yeni bir döneme girilmiştir. Son on yıl içerisinde Haşdi Şabi'nin geleceğinin ne olacağına dair çok sayıda tartışma olmasına rağmen Mustafa Kazimi ve Muhammed Şiya Sudani hükümetleri dönemindeki girişimler somut bir nitelik kazanmamıştır. Ancak gelinen yeni dönemde, artık milis grupların silahlarını teslim ederek personellerinin farklı güvenlik kurumlarına dağıtılarak Haşdi Şabi'nin etkisizleştirileceğine dair yeni bir döneme girilmiş olabilir. Savaş ve krizlerin getirdiği bölgesel dönüşümler

ile Irak iç siyasetinde oluşan yeni dengelerin bir sonucu olarak 14 Mayıs 2026'da kurulan Zeydi hükümetinin ilk ayında konuyla ilgili somut adımlar atılmaya başlanmıştır.

Zeydi hükümetinin "milis grupların silahlarının devletin elinde toplanmasına" dönük politikasına ilk destek Mukteda Sadr'dan gelmiştir. 28 Mayıs 2026 tarihinde Sadr, kendisine bağlı olan milis grubu Saraya es-Selam'ın devlet kontrolündeki askerî birimlere katıldığını ilan etmiştir.¹ 2 Haziran 2026 tarihinde ise benzer bir açıklama Asaib Ehl el-Hak lideri Kays Hazali'den gelmiştir. Hazali, Asaib Ehl el-Hak'ın

1 "Mâzâ ya'nî i'lânu's-Sadr demce "Serâyâ es-Selâm" fi'd-Devleti'l-Irâkiyye? ", Al Jazeera, 28 Mayıs 2026.

Savaş ve krizlerin neticesinde yaşanan bölgesel denklemdeki dönüşümler ile Irak iç siyasetindeki yeniden konumlanma hamleleri, İran'a yakın diğer silahlı milis gruplar için de geçerlidir.

Haşdi Şabi teşkilat yapısı ile bağı-
nı kopardığını, silahlarını devlete
teslim ettiğini ve silahın yalnızca
devletin tekelinde olmasını kabul
ettiğini duyurmuştur.²

Her ne kadar Sadr, uzun sü-
redir devlet egemenliğinin milis
grupları da kapsamı gerektiğini
ifade etse de Hazali'nin açıklama-
ması pozisyonunun değişmesi ile
anlam kazanmaktadır. Zira Haza-
li, Irak'ta İran'a yakınlığı ve keskin
ABD karşıtı söylemleriyle tanınan
en sembolik aktörlerden birisidir.
Dolayısıyla Hazali'nin liderliği-
ni yaptığı Asaib Ehl el-Hak'ın bu
hamlesi, Haşdi Şabi içerisindeki
askerî, siyasi ve bürokratik ağırlığı
en yüksek yapılardan birinin
devlet otoritesini kabul ettiğini
göstermesi açısından dönüm
noktası niteliğindedir. Ancak bu
yönelim, Bağdat hükûmetinin
caydırıcı gücünden ziyade böl-
gesel ve ulusal dinamikleri doğ-
ru okuyan Hazali'nin yürüttüğü
pragmatik politikaların bir sonu-
cudur. ABD'nin Bağdat yönetimi-
ne yönelik "milis yapıları tasfiye
etme ve devlete entegre etme"
baskısı,³ İran'ın bölgesel güç
kaybıyla birleşince, Haşdi Şabi
bünyesindeki Şii grupları Irak'ta
yeni pozisyon arayışına itmiştir.
Bu tablonun en somut çıktısı da
Asaib Ehl el-Hak'ın çatı teşkilatla

bağını kopardığını ve silahlarını
tamamen devlete teslim edece-
ğini duyurması olmuştur.⁴

Asaib Ehl el-Hak'ı silah bırak-
ma kararına iten faktörler diğer
milis gruplar için de geçerli olabi-
lidir. Savaş ve krizlerin neticesinde
yaşanan bölgesel denklemdeki
dönüşümler ile Irak iç siyasetin-
deki yeniden konumlanma ham-
leleri, İran'a yakın diğer silahlı
milis gruplar için de geçerlidir.
Zeydi hükûmetinin kurulmasının
ardından Başbakanlık ve Haşdi
Şabi Heyeti koordinasyonunda
kurulan "Merkezi Ayrışma ve En-
tegrasyon Komitesi"⁵ ile bu süreç
daha kurumsal bir zemine taşın-
mıştır. Bu kapsamda Haşdi Şabi
içerisindeki İran'a yakın diğer
büyük milis gruplardan Ketaib
İmam Ali de devletin otoritesini
tanıdıklarını ve silahların devlet
tekelinde toplanması kararına
uyacaklarını teyit eden destek-
leyici bir açıklama yayımlayarak
söz konusu komiteye katılmıştır.⁶

Komiteye katılmayan ve si-
lahların teslimi noktasında direnç
gösteren silahlı milis gruplar da
mevcuttur. Haşdi Şabi içerisinde-
ki önemli Şii milis yapılardan biri
olan Nuceba Hareketi'nin lideri
Ekrem Kabi, "Silahlarımız kırmızı
çizgimizdir ve nefesimiz yettiği

2 "Iraq's Asaib Ahl al-Haq to disengage from Popular Mobilization Forces, place weapons under state control", AA, 2 Haziran 2026.

3 Feyzullah Tuna Aygün, "ABD/İsrail-İran Savaşı ve Irak'ta Milis Ekosisteminin Dönüşümü", ORSAM, 7 Nisan 2026.

4 "Asaib begins procedures to sever ties with the Popular Mobilization Forces and join the Commander-in-Chief", Al-Sharqiya, 2 Haziran 2026.

5 "Asaib Ehl el-Hak" fi'l-Irak a'lenet teşkile lecnetin merkeziyyetin li-fekki'l-irtibat bi'l-Haşdiş-Şa'bi ve hasri's-silâh bi-yedi'd-devle." Al-nashra, 2 Haziran 2026.

6 "Iraq begins merging Kataib Imam Ali into state forces", Shafaq News, 10 Haziran 2026.

sürece teslim edilmeyecektir" açıklamasıyla⁷ hükûmetin politikalarına net bir karşı duruş sergilemiştir. Nuceba Hareketi'nin kontrolü altında bulunan çok sayıda paravan milis grubunun varlığı da hesaba katıldığında Zeydi hükûmetinin adımlarına karşı bir direnç odağının oluşacağı öngörülebilir. Ancak Asaib Ehl el-Hak ve Ketaib İmam Ali gibi ana akım grupların itidal bir yaklaşım sergilediği bu süreçte, Nuceba Hareketi ve müttefiklerinin oluşturacağı direncin etki boyutu sınırlı kalabilir.

---

7 "eş-Şeyh el-Ka'bi: Silâhu'l-Mukâveme hattun ahmer ve len yuselleme mâ dâme finâ nefes. ", Al-Ahad News, 5 Haziran 2026.

ABD'NİN MİLİS GRUPLARA YÖNELİK BASKISI VE HÜKÜMET PROGRAMI

Ali ez-Zeydi, 14 Mayıs 2026 tarihinde güvenoyu olarak hükümeti kurdu.

ABD Başkanı Donald Trump'ın, başkanlık görevini devralmasıyla birlikte ABD'nin Irak'taki temel politikalarından biri, İran'a yakın milis grupların etkisizleştirilmesi ve devlete entegre edilerek İran'ın kontrol mekanizmasından uzaklaştırılması olmuştur.⁸ Bu kapsamda, özellikle 11 Kasım 2025'teki Irak parlamento seçimlerinin hemen ardından ABD'nin Ankara Büyükelçisi ve Suriye Özel Temsilcisi Tom Barrack, Bağdat'taki hükümet kurma sürecinde aktif rol oynaması ile Zeydi hükümetinin kuruluşunda ABD politikalarının başat temsilcisi konumuna gelmiştir. Nitekim Barrack'ın Bağdat'taki temasları, İran'a olabildiğince mesafeli bir Irak hükümeti ortaya çıkarmayı hedeflediği gibi milis grupların etkisizleştirilmesi doğrultusunda şekillenmiştir.

Hükümetin kurulmasının hemen ardından, bu politikanın somutlaştırılmasına dönük yeni bir döneme girilmiş ve Trump yönetimi, Barrack'ın söz konusu sürecin tepesindeki isim ola-

rak kalmasına karar vermiştir. Nitekim Zeydi hükümetinin kurulmasından hemen sonra Barrack'ın resmi temsilcilik görevine Irak da eklenmiş ve "ABD'nin Suriye ve Irak'tan Sorumlu Temsilcisi" konumuna getirilmiştir.⁹

Bölgesel denklemde İran'ın yaşadığı güç kaybı, ABD'nin Irak üzerinde oluşturmaya çalıştığı baskıyı doğrudan beslemektedir. Bu güç kaybının Irak'ta oluşturacağı avantajlardan faydalanmak isteyen Trump yönetimi, Barrack üzerinden ilk olarak milis grupların etkisizleştirilmesi yönünde bir baskı mekanizması kurmaktadır. Ancak milis grupların tasfiyesi başlığı, Irak'ta güçlü bir merkezi otoritenin tesis edilmesinin en önemli yapı taşı olarak da okunmalıdır. Zira Barrack'ın söylemleri hem Irak hem Suriye için bünyesinde kontrolsüz silahlı grupların barınmadığı güçlü merkezi yönetimlerin inşasını temel politika olarak benimsediğini göstermektedir. Irak'ta bunu gerçekleştirecek aktörün Zeydi hükümeti olup olmayacağı so-

8 Sercan Çalışkan, "Trump'ın İkinci Dönemi Irak'ta Neleri Değiştirebilir?", Bakış No: 256, Kasım 2024.

9 "Trump, Tom Barrack'ı Türkiye ve Suriye görevlerinin yanı sıra Irak Özel Temsilcisi olarak atadı", AA, 31 Mayıs 2026.

İran'ın yaşadığı güç kaybı, ABD'nin Irak üzerinde oluşturmaya çalıştığı baskıyı doğrudan beslemektedir. Bu güç kaybının Irak'ta oluşturacağı avantajlardan faydalanmak isteyen Trump yönetimi, Barack üzerinden ilk olarak milis grupların etkisizleştirilmesi yönünde bir baskı mekanizması kurmaktadır.

rusu açık uçlu olsa da en azından Zeydi yönetiminden bu yönde son derece somut adımlar beklediği açıkça görülmektedir.

Bu noktada Zeydi hükümet programı, ABD'nin beklentileriyle belirli ölçülerde örtüşen ancak aynı zamanda Irak'ın mevcut güç dengelerini gözetilen bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Programın temel vizyonu "istikrarlı bir devlet, üreten ekonomi ve dengeli ortaklıklar" üzerine kurulmuş ve ilk eksen olarak devlet egemenliğinin ve ulusal güvenliğinin güçlendirilmesi belirlenmiştir.¹⁰ Silahın devletin elinde toplanması, güvenlik karar alma mekanizmalarının merkezileştirilmesi, sınır güvenliğinin güçlendirilmesi ve organize suçla mücadele gibi başlıklar, ABD'nin uzun süredir Irak'ta görmek istediği devlet kapasitesinin güçlendirilmesi hedefiyle uyumludur.

Bununla birlikte hükümet programı, milis grupların tamamen tasfiye edilmesinden ziyade devlet sistemi içerisinde yeniden tanımlanmasını öngören bir çerçeve sunmaktadır. Özellikle Haşdi Şabi'ye ilişkin maddelerde mensupların imkânlarının geliştirilmesi, görev ve sorumlulukların yasa temelinde belirlenmesi ve güvenlik sistemi içerisindeki konumlarının kurumsallaştırılması hedeflenmektedir. Bu yaklaşım, ABD'nin beklentileriyle kısmen örtüşmekle birlikte İran'a yakın

silahlı aktörlerin tamamen dışlanması öngörmemektedir. Dolayısıyla Zeydi hükümeti, bir yandan devlet otoritesini güçlendirme ve güvenlik kararlarını merkezileştirme hedefini benimserken diğer yandan mevcut siyasi ve güvenlik dengelerini koruyarak ilerlemeyi tercih etmektedir.

Hükümet programının milis gruplara ilişkin boyutu, ABD baskısının yönetilmesi açısından önemli bir araç haline gelebilir. Zeydi hükümeti, devletin güvenlik alanındaki otoritesinin güçlendirilmesini ve silahlı yapıların kurumsal çerçeve içerisinde denetlenmesini temel hedeflerden biri olarak tanımlamaktadır. Bu kapsamda güvenlik kurumlarının profesyonelleştirilmesi, komuta-kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesi ve silahlı aktörlerin devlet otoritesi altında faaliyet göstermesinin sağlanması gibi hedefler öne çıkmaktadır. Ancak program, İran'a yakın Şii silahlı grupların tamamen tasfiye edilmesinden ziyade mevcut yapıların devlet sistemi içerisinde yeniden düzenlenmesini öngören bir yaklaşımı da sürdürmektedir. Bu durum, Zeydi'nin milis gruplar konusunda keskin bir tasfiye politikasından kaçınarak entegrasyon ve denetim eksenli bir strateji izlemeye çalıştığını göstermektedir.

Öte yandan hükümet progra-

¹⁰ Feyzullah Tuna Aygün ve Marwa Jamal, "Irak Başbakanı Ali Ez-Zeydi'nin Hükümet Programı ve Sınırlılıklar", Analiz No: 338, Haziran 2026.

mı, milis grupların etkisinin sınırlandırılmasını mali ve kurumsal boyutlarıyla da ele almaktadır.¹¹ Güvenlik kurumlarının bütçe ve personel yapılarının düzenlenmesi, devlet dışı silahlı aktörlerin ekonomik ve idari faaliyetlerinin denetlenmesi, mali şeffaflığın artırılması ve kamu kurumlarının kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi gibi hedefler bu çerçevede önem taşımaktadır. Özellikle silahlı grupların ekonomik ağlar ve finansal kaynaklar üzerindeki etkisi dikkate alındığında söz konusu reform başlıkları, idari dönüşümle birlikte devlet otoritesinin yeniden tesis edilmesi açısından da anlam taşımaktadır.

Bununla birlikte programın uygulanabilirliği önemli ölçüde siyasi uzlaşya ve mevcut güç dengelerine bağlıdır. Zeydi hükümet programı, milis grupların devlet otoritesi altında yeniden yapılandırılması ve güvenlik alanında merkezi kontrolün güçlendirilmesi yönünde belirli hedefler ortaya koymaktadır. Ancak program aynı zamanda Haşdi Şabi ve diğer silahlı aktörlerin devlet sistemi içerisindeki konumunu koruyarak yeniden düzenlenmesini öngören pragmatik bir yaklaşım benimsemektedir. Bu nedenle önümüzdeki dönemde Zeydi hükümetinin temel sınaması, devlet otoritesini güçlendirme hedefi ile Şii siyasi ve silahlı aktörlerin mevcut ağırlığı arasında sürdürülebilir bir denge kurabilmesi olacaktır.

---

11 Feyzullah Tuna Aygün ve Marwa Jamal, "Irak Başbakanı Ali Ez-Zeydi'nin Hükümet Programı ve Sınırlılıklar", Analiz No: 338, Haziran 2026.

DİNÎ MERCİ, İÇ MEŞRUIYET VE Şİİ SİYASİ DENGELERİ

Şii Koordinasyon Çerçevesi üyeleri bir araya gelerek ortak pozisyon belirlemeyi amaçlamaktadır.

Irak'taki Şii siyaseti, belirgin bir ayrışma sürecinden geçmektedir. Bu ayrışma, daha önce Sadr Hareketinin siyasetten çekilmesi ile görülmüştür. Bununla birlikte ayrışma, Şii Koordinasyon Çerçevesi (ŞKÇ) içerisindeki hükümet kurma müzakereleri sırasında daha görünür hale gelmiştir. Şii siyasi aktörler arasındaki güç mücadelesi, birbirinden ayrılan devlet, güvenlik ve meşruiyet anlayışlarının rekabetine neden olmuştur. Somut olarak Nuri Maliki'nin başbakan adaylığı etrafında şekillenen saflaşmalar, hangi aktörlerin devlet merkezli bir yaklaşımı benimsediğini, hangilerinin ise silahlı direniş eksenini siyasi etkinliğin temel unsuru olarak görmeye devam ettiğini göstermiştir.

Bu süreçte bir tarafta ABD ve İran arasında denge kurmaya çalışan, uluslararası baskıları ve Irak'ın devlet kapasitesini güçlendirmeyi amaçlayan siyasi aktörler yer alırken; diğer tarafta ABD karşıtlığını önceleyen, silahlı ya-

pıların mevcut konumunun korunmasını savunan ve Maliki veya benzeri bir ismin başkanlığında ısrar eden çevreler konumlanmıştır. Böylece Şii siyasetindeki ayrışma yalnızca kişisel veya örgütsel rekabetten ibaret olmamış, Irak'ın gelecekte nasıl bir devlet yapısına sahip olması gerektiğine ilişkin farklı vizyonların mücadelesine dönüşmüştür.

ŞKÇ içerisindeki hükümet kurma görüşmelerinde Sudani ve Ammar Hekim, Maliki'nin adaylığına karşı pozisyon almıştır. Daha sonra Hazali'nin de bu çizgiye yaklaşmasıyla¹² birlikte Şii siyasette daha pragmatik ve dengeli bir blok ortaya çıkmıştır. Bu blok, Irak'ın bölgesel ve uluslararası ilişkilerinde daha esnek bir yaklaşımı benimserken devlet kurumlarının güçlendirilmesini ve silahlı yapıların kontrol altına alınmasını öncelikli hedefler arasında değerlendirmiştir. Sünni siyasetin önemli isimlerinden Irak Parlamentosu Başkanı Heybet Halbusi ve kuzeni Takaddum Partisi lideri

12 "Under US pressure, Iraq's ruling Shiite alliance edges towards break with Maliki", Amwaj Media, 24 Şubat 2026.

Irak Yüksek Yargı Konseyi Başkanı Faik Zeydan'ın oynadığı rol ayrıca dikkat çekicidir. Zeydan'ın yargı kurumları üzerindeki etkisi, hükümet kurma pazarlıklarında Sudani, Hekim, Hazali ve Halbusi eksenine önemli bir kurumsal destek sağlamıştır. Nihayetinde Zeydan, hükümetin şekillenmesinde belirleyici unsurlardan biri olmuştur.

Muhammed Halbusi'nin bu çizgiye verdiği destek de hükümet kurma sürecinde etkili bir siyasi ittifakın oluşmasını sağlamıştır.

Bu süreçte Irak Yüksek Yargı Konseyi Başkanı Faik Zeydan'ın oynadığı rol ayrıca dikkat çekicidir. Zeydan'ın yargı kurumları üzerindeki etkisi, hükümet kurma pazarlıklarında Sudani, Hekim, Hazali ve Halbusi eksenine önemli bir kurumsal destek sağlamıştır. Nihayetinde Zeydan, hükümetin şekillenmesinde belirleyici unsurlardan biri olmuştur. Günümüzde milislerin silahsızlandırılması ve devlet kurumlarına entegrasyonu konusunda yürütülen çalışmalar da büyük ölçüde aynı siyasi ve kurumsal çevrelerin desteğiyle ilerlemektedir. Merkezi Ayrışma ve Entegrasyon Komitesi'nin faaliyetleri, milis gruplara yönelik beklentiler ve sürecin yönetimi incelendiğinde Zeydan ve Halbusi'nin hükümet politikalarına verdiği destek açık biçimde görülmektedir. Buna karşılık ŞKÇ'nin kurumsal ağırlığının önceki dönemlere kıyasla daha sınırlı kaldığı ve karar alma süreçlerinde etkinliğin giderek hükümet merkezli bir yapıya kaydığı anlaşılmaktadır.

Ancak Irak'taki Şii yapılar içindeki ayrışmayı yalnızca siyasi aktörler arasındaki güç mücadelesi üzerinden okumak eksik kalacaktır. Bu ayrışmanın önemli bir

boyutu da farklı meşruiyet kaynakları ve dinî-siyasi referanslar etrafında şekillenmektedir. Bu noktada başta Ayetullah Ali Sistani ile Necef havzasının temsil ettiği çizginin etkisi göz ardı edilmemelidir. Necef havzası, silahlı yapıların devlet kurumlarının alternatifi haline gelmesine mesafeli yaklaşmakta ve silahın nihai olarak devlet otoritesinin kontrolünde bulunması gerektiğini savunmaktadır.¹³ Her ne kadar Necef, milis grupların tamamen tasfiye edilmesini açık biçimde gündeme getirmese de devletin güç tekeli ilkesini destekleyen yaklaşımla entegrasyon ve kurumsallaşma politikalarına dolaylı bir meşruiyet zemini sağlamaktadır.

Bu nedenle silahsızlanma ve entegrasyon sürecini destekleyen Şii siyasi aktörler, politikalarını hükümet programı veya uluslararası baskılar yerine Necef'in devlet merkezli yaklaşımıyla uyumlu hale getirmektedir. Buna karşılık İran'a yakın silahlı gruplar ve onların siyasi uzantıları ise meşruiyetlerini daha çok "direniş", "mukavemet ekseni", ABD karşıtlığı ve İsrail'e karşı mücadele söylemleri üzerinden üretmektedir. Böylece Irak Şiiliği içerisinde devlet merkezli ve direniş merkezli iki farklı siyasi anlatı arasında giderek belirginleşen bir rekabet ortaya çıkmaktadır.

13 Suaded al-Salhy, "Iraqi Shia leader Sistani moves to break Iran's grip over militia movement", Middle East Eye, 1 Mayıs 2020.

Bu durum, Şii iç siyasetinde yaşanan ayrışmanın aynı zamanda bir meşruiyet mücadelesi olduğunu göstermektedir. Sudani, Hekim ve belirli ölçüde Hazali gibi isimlerin temsil ettiği devletçi yaklaşım; devlet kurumlarının güçlendirilmesi, ekonomik istikrarın sağlanması, uluslararası normalleşme, egemenlik ve hukuk devleti gibi kavramlar üzerinden destek toplamaya çalışmaktadır. Buna karşılık Ketaib Hizbullah, Nuceba Hareketi ve benzeri grupların temsil ettiği direnişçi yaklaşım ise "DEAŞ'a karşı verilen mücadeleyi", "Haşdi Şabi'nin fedakârlıklarını", "ABD karşıtlığını" ve "bölgesel direniş ekseninin korunmasını" ön plana çıkarmaktadır. Bu nedenle milis grupların silah bırakma tartışması, silah bırakma veya entegrasyon meselesinin ötesine geçerek hangi siyasi anlatının daha meşru kabul edileceğine ilişkin daha geniş bir mücadele olarak da değerlendirilebilir.

Silahsızlanma tartışmalarının gündeme gelmesinde Haşdi Şabi'nin tarihsel meşruiyet kaynaklarında yaşanan dönüşüm de etkili olmuştur. 2014 sonrasında Haşdi Şabi'nin en önemli meşruiyet zemini, DEAŞ tehdidi ve Sistani'nin cihat fetvası olmuştur. Ancak DEAŞ'ın büyük ölçüde etkisiz hale getirilmesiyle birlikte savaş döneminin oluşturduğu koşullar zayıflamış ve silahlı yapıların varlığını aynı gerekçelerle sürdürmesi daha fazla sorgulanmaya başlanmıştır. Hükümet

yanlısı Şii aktörler de bu değişen koşulları kullanarak Irak'ın artık savaş dönemi değil devletleşme dönemi yaşadığını, dolayısıyla silahlı yapıların da bu yeni gerçekliğe uyum sağlaması gerektiğini savunmuştur.

Şii siyasette ayrışan diğer kanadı oluşturan Maliki, Humam Hamudi, Ebu Ala el-Velayi ve Hadi Amiri ise silahsızlandırma sürecine daha mesafeli yaklaşmaktadır. Maliki zaman zaman silahların devlet kontrolünde toplanmasına ilişkin açıklamalar yapmış olsa da hükümet dışında kalması ve karar alma mekanizmalarında sınırlı etkiye sahip olması nedeniyle mevcut sürecin dışında bir pozisyonda bulunmaktadır. İran-İrak Savaşı dönemine dayanan geçmişle Bedir Örgütü lideri Hadi Amiri de silahsızlanma tartışmalarında temkinli bir tutum sergilemektedir. Bu durum, hükümet kurma sürecinde olduğu gibi Maliki ve Amiri'nin ŞKÇ içerisinde benzer bir çizgide bulunduğunu göstermektedir.

Öte yandan Haşdi Şabi içerisindeki etkili silahlı yapılardan olan Ketaib Hizbullah ve Nuceba Hareketi, bu çizgiyi sahada daha ileri bir noktaya taşımaktadır. Bu gruplar, silahsızlanma ve entegrasyon girişimlerine açık biçimde karşı çıkmaktadır. Dolayısıyla hükümetin yürüttüğü politikaların başarısı, siyasi uzlaşının ötesinde bu grupların göstereceği tepkinin düzeyine de bağlı olacaktır.

Milis grupların silah bırakma tartışması, silah bırakma veya entegrasyon meselesinin ötesine geçerek hangi siyasi anlatının daha meşru kabul edileceğine ilişkin daha geniş bir mücadele olarak da değerlendirilebilir.

Bu noktada Necef havzasının doğrudan müdahaleden kaçınan ancak etkili olan "sessiz onay" mekanizması da önem kazanmaktadır. Irak siyasetinde birçok aktör, kritik dönemlerde dinî mercinin açık desteğini almaktan ziyade açık itirazıyla karşılaşmamayı hedeflemektedir. Hükümetin devlet otoritesini güçlendirme ve silahlı yapıların entegrasyonunu sağlama yönündeki politikaları, Necef'in uzun yıllardır savunduğu devlet merkezli anlayışla büyük ölçüde uyumlu görünmektedir. Bu nedenle hükümet çevreleri açısından dinî mercinin sessiz desteği önemli bir meşruiyet kaynağı işlevi görmektedir.

Şii siyaseti bağlamında Irak'taki ayrışma siyasi aktörlerin fikrî rekabeti veya hükümet

ile milis gruplar arasındaki görüş farklılıklarının ötesinde Necef merkezli devletçi Şiilik ile silahlı direniş hareketlerinin temsil ettiği güvenlik merkezli Şii siyaset anlayışı arasındaki nüfuz mücadelesinin güncel bir yansımasıdır. Irak, silahsızlanma ve entegrasyon gibi kritik bir dönemece Şii siyaset içerisindeki bu çok katmanlı ayrışmayla girmektedir. Her ne kadar taraflar şu aşamada doğrudan çatışmadan kaçınmakta ve söylemlerini kontrollü biçimde sürdürmekte olsa da bazı milis grupların direncini askerî düzeye taşınması ve hükümetin buna sert güvenlik tedbirleriyle karşılık vermesi halinde mevcut siyasi rekabetin daha ciddi bir kriz ve çatışma zeminine dönüşme ihtimali göz ardı edilmemelidir.

ENTEGRASYON VE HİBRİTLEŞMENİN DEVAM ETMESİ

Ketaib Hizbullah üyeleri, grubun Irak tarafından "yanlışlıkla yaptırım listesine eklenmesi" üzerine gösteri düzenledi.

Irak'ta milis grupların silah bırakması ve devlet kurumlarına entegre edilmesi, ilk başta devlet otoritesinin güçlenmesine ve güvenlik sektörünün merkezileşmesine işaret etmektedir. Ancak Irak'ın 2003 sonrası tecrübesi dikkate alındığında entegrasyon süreçlerinin her zaman silahlı aktörlerin tasfiyesiyle sonuçlanmadığı görülmektedir. Aksine birçok durumda devlet ile silahlı gruplar arasındaki sınırlar yeniden tanımlanmış, gruplar devlet dışındaki konumlarını kaybederken devlet içerisindeki etkilerini koruyabilmiştir. Bunun en çarpıcı örneği ise Bedir Örgütü olmuştur. 2005 yılında Bedir Tuğayları mensuplarının federal polis gücüne entegre edilmesi, federal polis gücünün "Bedirleşmesine" yol açmıştır.¹⁴ Bu nedenle bugün başlayan süreç, silahsızlanma perspektifinin ötesinde hibritleşmenin yeni bir aşaması olarak da değerlendirilmelidir.

Irak'taki Şii milis grupların mevcut konumunu anlamak için bu yapıların İran'ın yön-

lendirdiği vekil aktörler şeklinde değerlendirilmesinin yetersiz kaldığını da vurgulamak gerekmektedir. Özellikle DEAŞ sonrası dönemde yaşanan Haşdi Şabi kurumsallaşma süreci, milisleri hem güvenlik mimarisinin bir parçası hem de kendi siyasi, ekonomik ve toplumsal ağlarına sahip aktörler hâline getirmiştir.¹⁵ Bu nedenle silahsızlanma ve entegrasyon tartışmaları, askerî kapasitenin azaltılması meselesinin ötesinde devlet ile bu hibrit yapıların ilişkilerinin yeniden tanımlanması anlamına gelmektedir. Nitekim birçok milis grup bugün silahlı güçlerinin yanı sıra parlamentodaki temsil kapasiteleri, bürokrasi içindeki bağlantıları, ekonomik kaynaklara erişimleri ve toplumsal mobilizasyon kabiliyetleri sayesinde de etkili aktörler olarak varlık göstermektedir.

Irak'ta hibritleşme, devlet dışı silahlı aktörlerin tamamen ortadan kalkması yerine devlet kurumlarıyla bütünleşerek hem resmî hem de gayiresmî güç kaynaklarını aynı anda kulla-

14 "Iraq's Paramilitary Groups: The Challenge of Rebuilding a Functioning State", Crisis Group, 30 Temmuz 2018.

15 Feyzullah Tuna Aygün, "Irak'taki Şii Milislerin Hibritleşmesi: İran'ın Vekilleri mi, Özerk Aktörler mi?", ORSAM, 3 Mart 2026.

DEAŞ sonrası dönemde yaşanan Haşdi Şabi kurumsallaşma süreci, milisleri hem güvenlik mimarisinin bir parçası hem de kendi siyasi, ekonomik ve toplumsal ağlarına sahip aktörler hâline getirmiştir.

nabilmeleri anlamına gelmektedir. Haşdi Şabi'nin 2016 yılında yasal statü kazanması bu modelin en belirgin örneklerinden birini oluşturmuştur. Söz konusu süreçte birçok grup devlet bütçesinden maaş almaya, resmî güvenlik yapısının parçası olarak faaliyet göstermeye ve hukuki meşruiyet elde etmeye başlamıştır. Milis gruplar, buna karşın kendi liderlik ağlarını, siyasi örgütlenmelerini ve toplumsal tabanlarını muhafaza etmiştir. Böylece devlet ile devlet dışı alan arasında yeni bir ara form ortaya çıkmıştır.

Bu dönüşüm, milis gruplarının güvenlik alanının ötesinde Irak'ın siyasi ve ekonomik yapısı içerisinde de daha kalıcı bir yer edinmesini sağlamıştır. Devlet kurumlarıyla kurulan ilişkiler sayesinde milis kökenli aktörler milletvekilliği, bakanlık, yerel yönetimler ve bürokratik pozisyonlar üzerinden karar alma süreçlerine erişim imkânı elde etmiştir. Aynı zamanda kamu kaynaklarına erişim, ihale süreçleri, lojistik ağlar ve yerel nüfuz alanları da bu yapıların etki kapasitesini artırmıştır. Dolayısıyla bugün tartışılan entegrasyon süreci, geçmişte devlet dışında faaliyet gösteren silahlı grupların devlet içine taşınmasından ziyade önemli ölçüde devletin içine yerleşmiş aktörlerin konumlarının yeniden düzenlenmesi anlamına gelmektedir.

Asaib Ehl el-Hak, Saraya es-Selam ve Ketaib İmam Ali'nin

attığı adımlar da benzer bir dönüşüm ihtimalini beraberinde getirmektedir. Eğer entegrasyon süreci silahların devlete devredilmesi ve personelin farklı güvenlik kurumlarına dağıtılmasıyla sınırlı kalırsa bu grupların sahip olduğu siyasi ve toplumsal nüfuz ortadan kalkmayacaktır. Tam tersine, devlet kurumları içerisinde görev alan kadrolar aracılığıyla karar alma mekanizmalarına erişimlerini sürdürmeleri mümkün olacaktır. Böyle bir durumda silahlı kapasite görünürde azalırken kurumsal nüfuz farklı kanallar üzerinden devam edecektir.

Bu senaryoda milis gruplarının dönüşümü, tasfiyeden çok yeniden konumlanma şeklinde gerçekleşecektir. Özellikle Asaib Ehl el-Hak gibi geniş siyasi temsil kapasitesine sahip yapılar açısından silahlı gücün yerini bürokratik ve siyasi etki alanlarının artması mümkündür. Hatta milis grupların silahsızlanma sürecini başlatmasının, siyasi alanda güçlenme arayışından kaynaklandığı söylenebilir. Asaib Ehl el-Hak'a benzer şekilde Saraya es-Selam'ın Sadr hareketinin toplumsal mobilizasyon kapasitesiyle Ketaib İmam Ali'nin ise güvenlik bürokrasisi içerisindeki ilişkileriyle yeni dönemde etkisini sürdürmesi beklenebilir. Dolayısıyla silahların devlet tekelinde toplanması, bu aktörlerin Irak siyasetindeki ağırlığının kendiliğinden azalacağı anlamına gelmemektedir.

Bunun yanında entegrasyon sürecinin milislerin tüm faaliyetlerini devlet denetimi altına alacağı varsayımı da ihtiyatla değerlendirilmelidir. Irak tecrübesi, devlet içinde kurumsallaşan silahlı yapıların zaman zaman farklı isimler, ağlar veya gayriresmî mekanizmalar üzerinden hareket alanlarını koruyabildiğini göstermektedir. Özellikle bölgesel gerilimlerin arttığı dönemlerde bazı grupların doğrudan kendi isimleriyle hareket etmek yerine daha esnek ve inkâr edilebilir "gölge milis gruplar" üzerinden faaliyet göstermesi muhtemeldir. Bu durum, silahlı kapasitenin tamamen ortadan kalkmasından çok görünürlüğünün azalması ve faaliyet biçimlerinin değişmesi sonucunu doğurabilir. Dolayısıyla entegrasyonun başarısı, silahların teslim edilmesinin ötesinde bağımsız komuta yapılarının ve paralel karar alma mekanizmalarının ne ölçüde ortadan kaldırıldığıyla ölçülecektir.

Hibritleşmenin devam ettiği bir modelde devlet de bu süreçten tamamen bağımsız bir aktör değildir. Irak'taki siyasi sistemin doğası gereği güvenlik kurumları, siyasi partiler ve toplumsal güç merkezleri arasında yoğun bir geçişkenlik bulunmaktadır. Bu nedenle entegrasyon süreci, devletin milisleri dönüştürdüğü bir mekanizma olmanın yanında milis kökenli aktörlerin devlet kurumlarını etkilediği karşılıklı bir dönüşüm süreci olarak da

okunmalıdır. Başka bir ifadeyle devlet, silahlı grupları bünyesine alırken onları dönüştürmeye çalışmaktadır. Aynı zamanda bu grupların kurumsal kültürü ve siyasi etkisi de devlet yapısına nüfuz etmektedir.

Bu durum Irak'taki İran etkisi faktörü açısından da önem taşımaktadır. Son yıllarda İran'ın bölgesel nüfuzunda yaşanan gerileme ve Irak'taki Şii aktörlerin giderek daha özerk davranmaya başlaması, hibrit yapıların doğasını değiştirmektedir. Geçmişte İran'ın vekil güçleri olarak değerlendirilen bazı gruplar, İran'ın bölgesel etkisinin azalmasıyla daha fazla Irak merkezli hesaplarla hareket etmektedir. Ancak bu durum onların tamamen bağımsız aktörlere dönüştüğü anlamına gelmemektedir. Aksine hibritleşme süreci, söz konusu yapıların devlet kurumlarıyla bütünleşmesini ve dış bağlantılarını belirli ölçüde korumasını mümkün kılmaktadır. Birçok grup açısından İran ile kurulan tarihsel, ideolojik ve örgütsel bağlar tamamen ortadan kalkmış değildir. Bununla birlikte karar alma süreçlerinde Irak iç siyasetindeki çıkarların, kurumsal kazanımların ve yerleşik nüfuz alanlarının daha belirleyici hâle geldiği görülmektedir. Bu nedenle entegrasyonun ilerlemesi, İran etkisinin tamamen sona ermesinden çok daha dolaylı, daha kurumsallaşmış ve daha az görünür biçimlerde sürmesine de zemin hazırlayabilir.

Asaib Ehl el-Hak, Saraya es-Selam ve Ketaib İmam Ali'nin attığı adımlar da benzer bir dönüşüm ihtimalini beraberinde getirmektedir. Eğer entegrasyon süreci silahların devlete devredilmesi ve personelin farklı güvenlik kurumlarına dağıtılmasıyla sınırlı kalırsa bu grupların sahip olduğu siyasi ve toplumsal nüfuz ortadan kalkmayacaktır.

Irak'ta başlayan silahsızlanma ve entegrasyon sürecinin nihai sonucu, silahların teslim edilmesinden çok devlet ile bu gruplar arasında kurulacak yeni ilişkinin niteliğine bağlı olacaktır. Eğer süreç bağımsız komuta zincirlerinin sona erdirildiği, siyasi ve askerî karar alma mekanizmalarının tamamen devlet kontrolüne geçtiği bir modele evrilirse, bu durum devletleşme yönünde önemli bir adım olacaktır. Buna karşılık grupların örgütsel kimliklerini, siyasi etkilerini ve kurumsal ağlarını koruyarak devlet içerisinde yeni pozisyonlar elde ettiği bir tablo ortaya

çıkarsa, Irak güvenlik sisteminde hibritleşmenin farklı bir biçimde devam ettiği sonucuna ulaşmak daha doğru olacaktır. Bu nedenle mevcut gelişmeler, milislerin tamamen ortadan kalkmasından çok Irak devletinin içinde yeniden şekillenen bir güç dağılımının habercisi olarak okunmalıdır. Irak'ın önündeki temel mesele de silahlı grupların var olup olmamasından çok, bu hibrit yapıların devlet otoritesi karşısındaki özerklik alanlarının ne ölçüde sınırlandırılacağı ve devlet ile devlet dışı aktörler arasındaki gri alanların ne kadar daraltılabileceği olacaktır.

SONUÇ

Bağdat'ta düzenlenen "Dünya Kudüs Günü" etkinliklerine katılan milisler.

Asaib Ehl el-Hak, Saraya es-Selam ve Ke-taib İmam Ali'nin silahlarını devlete teslim etmeye hazır olduklarını açıklamaları, Irak'ta güvenlik sektörünün geleceği açısından önemli bir eşik oluşturmaktadır. Bu karar, DEAŞ sonrası dönemde güç kazanan Haşdi Şabi yapısının artık aynı kurumsal ve siyasi çerçeve içinde sürdürülemeyeceğini göstermektedir. Ancak bu gelişmeyi doğrudan milis grupların tasfiyesi şeklinde okumak Irak'taki devlet-silah ilişkilerinin karmaşık yapısının göz ardı edilmesi anlamına gelmektedir. Sürecin asıl önemi, silahlı aktörlerin devletle kurduğu ilişkinin yeniden tanımlanmasında yatmaktadır.

Bu çerçevede silahsızlanma kararının ortaya çıkmasında üç temel dinamiğin etkili olduğu görülmektedir. Birincisi, İran'ın bölgesel etkisinde yaşanan gerileme ve ABD'nin Irak üzerindeki baskısını artırması, İran'a yakın Şii silahlı aktörleri yeni bir pozisyon arayışına yöneltmiştir. İkincisi, Zeydi hükümetinin programında devlet egemenliği, ulusal güvenlik

ve silahların devlet kontrolünde toplanması başlıklarının öne çıkması, sürece kurumsal bir zemin kazandırmıştır. Üçüncüsü ise Nefef merkezli dinî mercinin devlet otoritesine verdiği dolaylı destek, silah bırakma kararının Irak içindeki meşruiyetini güçlendirmiştir. Bu nedenle yaşanan gelişme; dış baskının, hükümet politikasının ve Şii iç meşruiyet arayışının keşiştiği bir noktada ortaya çıkmıştır.

Buna rağmen sürecin başarıya ulaşımaya ulaşmayacağı, açıklamaların niteliğinden çok uygulamanın nasıl yürütüleceğine bağlıdır. Silahların devlete teslim edilmesi, bağımsız komuta zincirlerinin sona erdirilmesiyle desteklenmediği sürece sınırlı bir anlam taşıyacaktır. Aynı şekilde milislerin güvenlik kurumlarına dağıtılması, bu kişilerin eski örgütsel bağlılıklarından ve siyasi sadakat ağlarından tamamen koptuğu anlamına gelmeyecektir. Irak tecrübesi, entegrasyon süreçlerinin kimi zaman silahlı grupları ortadan kaldırmak yerine onların devlet kurumları içinde yeni nüfuz

Sürecin başanya ulaşım ulaşmayacağı, açıklamaların niteliğinden çok uygulamanın nasıl yürütüleceğine bağlıdır. Silahların devlete teslim edilmesi, bağımsız komuta zincirlerinin sona erdirilmesiyle desteklenmediği sürece sınırlı bir anlam taşıyacaktır.

alanları oluşturmasına imkân verdiğini göstermektedir.

Bu nedenle Irak'ın karşı karşıya olduğu temel sınama, milis grupların isimlerinin veya kurumsal statülerinin değişmesinden ibaret değildir. Asıl mesele, bu yapıların siyasi, ekonomik, askerî ve toplumsal nüfuzlarının ne ölçüde sınırlandırılabilirliği. Eğer entegrasyon süreci şeffaf bir silah envanteri, etkili denetim mekanizmaları, merkezi komuta zinciri, mali kontrol ve siyasi hesap verebilirlik ilkeleriyle desteklenirse Irak devleti güvenlik alanında daha güçlü bir egemenlik kapasitesi elde edebilir. Aksi durumda silahların görünürlüğü azalırken milis kökenli aktörlerin devlet içindeki etkisi farklı kanallar üzerinden devam edecektir.

Şii siyaseti açısından bakıldığında da bu süreç, Irak'ta devletçi ve direnişçi çizgiler arasındaki ayrışmayı daha görünür hale getirmektedir. Sudani, Hakim, Hazali ve Zeydi hükümetine yakın çevrelerin temsil ettiği pragmatik ve devlet merkezli yaklaşım, milis grupların kontrol altına alınmasını Irak'ın istikrarı açısından gerekli görmektedir. Buna karşılık Ketaib Hizbullah, Nuceba Hareketi ve benzeri gruplar, silahsızlanma girişimini direniş ekseninin zayıflatılması olarak değerlendirmektedir. Bu ayrışma şu aşamada kontrollü biçimde sürdürülse de sürecin ilerleyen aşamalarında silah teslimine direnen grupların göste-

receği tepki, Irak iç siyasetinde yeni kriz alanları oluşturabilir.

Üç milis grubun Haşdi Şabi'den ayrılma ve silahlarını devlete teslim etme kararı, Irak'ta devletleşme süreci açısından önemli bir fırsat yaratmaktadır. Ancak bu fırsat, aynı zamanda hibritleşmenin yeni bir biçimde devam etmesi riskini de barındırmaktadır. Irak devleti silahlı grupları denetim altına alırken onları gerçekten dönüştürebilirse güvenlik sektöründe merkezileşme yönünde kayda değer bir adım atılmış olacaktır. Fakat gruplar örgütsel kimliklerini, siyasi etkilerini, ekonomik ağlarını ve kurumsal bağlantılarını koruyarak devlet içinde yeni pozisyonlar elde ederse bu süreç, milislerin tasfiyesinden çok Irak devletinin içinde yeniden dağıtılan bir güç düzeni anlamına gelecektir. Bu nedenle önümüzdeki dönemde belirleyici olacak unsur, silahların teslim edilip edilmemesinden çok devlet ile hibrit aktörler arasındaki gri alanların ne ölçüde daraltılabileceğidir.

 www.orsam.org.tr

    [orsamorgtr](https://www.youtube.com/orsamorgtr)